

BIBLIOGRAFIE

1. Balboni, P. E. *Le sfide di Babele. Insegnare le lingue nelle società complesse*. Utet Libreria, Torino, 2002, 289 p.
2. Coșeriu, E. *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1997, 228 p.
3. De Rossi, M. *Narrazione e nuovi orizzonti metodologici*, în M. De Rossi, C. Petrucco, *Le narrazioni digitali per l'educazione e la formazione*. Roma: Carocci, 2013, pp. 15-29.
4. Diadori, P.; Vignozzi, L. *Approcci e metodi per l'insegnamento della L2*, în P. Diadori (a cura di), *Insegnare italiano a stranieri*, Milano, Le Monnier, 2001.
5. *L'approccio ermeneutico nell'insegnamento delle lingue straniere: uno sguardo al passato rivolto al futuro*. Un'intervista a Hans Hunfeld, p. 4. http://babylonia.ch/fileadmin/user_upload/documents/2005-1/intervista_hunfeld.pdf (vizitat 02.02.2021)
6. Toma, A.; Munteanu Cr. *Importanța literaturii pentru învățarea limbii române ca limbă străină*. În: *Limba Română*, nr. 7-8, anul XX, 2010, pp. 261-270.

AUTOTRADUCEREA: SPRE O ABORDARE PEDAGOGICĂ INOVATIVĂ

SELF-TRANSLATION: TOWARDS AN INNOVATIVE PEDAGOGICAL APPROACH

Ghenadie Râbacov, lector univ., doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Ghenadie Râbacov, university lecturer, PhD Student,

Moldova State University

\CZU 81'25:378.147

Abstract

This paper is dedicated to self-translation as an innovative pedagogical tool in teaching foreign languages, especially for the specialties of translation theory and practice. The author describes this pedagogical approach of self-translation from the perspective of his own experience, while presenting the feedback from students who have done such activities during French and/or English lessons. The teacher concludes that self-translation exercises do not inhibit students, and the fact of translating a text written into your mother tongue means learning to think in another language/culture and not falling into the abyss of narcissistic contemplation of your own writings. Self-translation is a personalized and collaborative learning resource through creation, a pedagogical richness in terms of training the "self" in the studied foreign language and openness to otherness.

Key-words: self-translation, foreign language teaching, interdisciplinary approach, creation, writing.

Traducerea auctorială ca activitate practică își trage rădăcinile încă din sec. I al erei creștine. Cu toate acestea, ea nu s-a bucurat de un mare interes din partea oamenilor de știință, vreme îndelungată fiind asociată cu bilingvismul scriptural și/sau traducerea literară *sui generis*. Dacă e să facem o retrospectivă din punct de vedere teoretic, trebuie să precizăm că autotraducerea a început a intra în vizorul savanților la sfârșitul secolului trecut, după publicarea primei ediții a *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (1998). De atunci, mai multe publicații speciale (numere de reviste, teze de doctorat, articole, capitole și studii în volume) au fost consacrate autotraducerii: *Quimera* (vol. 210, 2002) în Spania; *In Other Words* (vol. 25, 2005) în Marea Britanie; M. Oustinoff *Bilinguisme d'écriture et auto-traduction – Julien Green, Samuel Beckett, Vladimir Nabokov* (2001) și *Glottopol, L'autotraduction : une perspective sociolinguistique* (nr. 25, 2015), în Franța; *Atelier de traduction* (vol. 7, 2007), E. David *Consecințele bilingvismului în teatrul lui Matei Vișniec*

(2015), I. C. Artene *Panait Istrati: implicații socio-culturale ale autotraducerii* (2020), în România; A. Guțu *Eseuri traductologice* (2015) și Gh. Râbacov *Caiete de traductologie /Cahiers de traductologie /Cahiers of Translation Studies* (2016), în R. Moldova ș.a.

Octavio Paz și Cesare Pavese au definit sec. al XX-lea drept veacul traducerilor, în timp ce Emanuela Nanni de la Universitatea Stendhal (Grenoble III) opinează că sec. al XXI-lea ar putea fi considerat cel al autotraducerilor [2, p. 68], fapt ce demonstrează că această practică literară, dar și științifică, nu mai este una rară și sporadică, ci câștigă din ce în ce mai mult teren.

Autotraducerea: o abordare interdisciplinară

Traductologi din întreaga lume devin tot mai interesați de trasarea unei cartograme a fenomenului autotraducerii ce ar conține informații de fond legate de creație, bilingvism, plurilingvism, traducere literară și științifică și interculturalitate. Sinergia acestora formează decorul demersului autotraductiv, iar abordarea fenomenului este una de natură multidisciplinară, cu o amploare istorică, geografică, literară și socioculturală foarte semnificativă. Anvizajarea interdisciplinară a traducerii autoricești a luat naștere în 2012, grație contribuției științifice a filologului italian Furio Brugnolo de la Universitatea din Padova în cadrul proiectului de cercetare intitulat „Geografia și istoria autotraducerii. O abordare interdisciplinară”. Proiectul respectiv s-a bucurat de o extensie geografică și prin aportul universitarilor din Bologna, în frunte cu profesoara și vicedirectoarea revistei electronice *Interfrancophonies* Paola Puccini*, și prevedea analiza studiilor de caz în baza literaturilor din țările francofone, anglofone, lusofone, hispanofone, arabofone și slavofone.

O importantă varietate de discipline și abordări se intersectează în actul autotraductiv. E vorba despre un teren de studiu interdisciplinar prin excelență, care cuprinde literatura, în special cea postcolonială, a exilului și a migrației; sociologia literară, filosofia limbajului, sociolingvistica, traductologia, genetica textuală, antropologia, semiotica, pragmatica, psihanaliza, educația filologică, chiar și didactica limbilor străine.

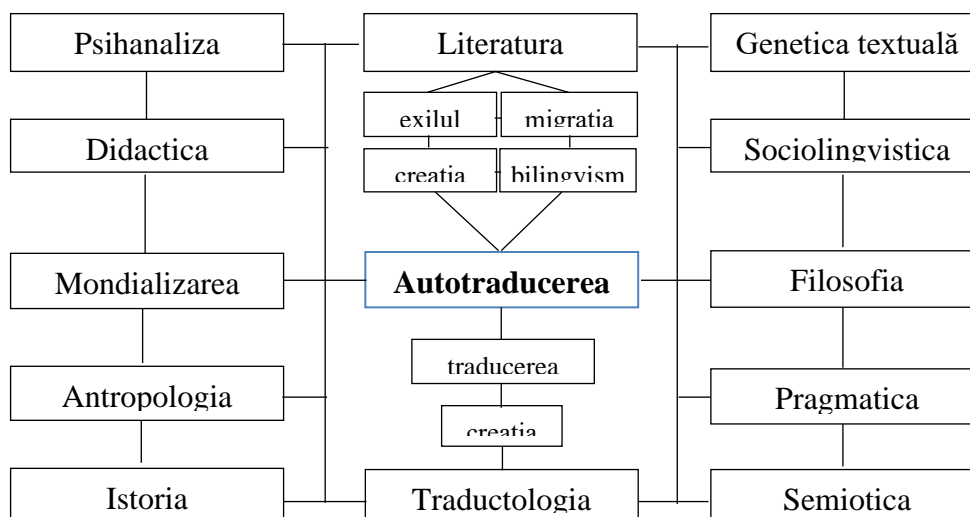

Figura nr. 1. Complexitatea și decorul demersului autotraductiv

Așadar, după mai bine două milenii, autotraducerea nu mai e *terra incognita*. Dimpotrivă, teoretizarea acestei forme inedite de exportare a propriilor scrieri în altă limbă-

cultură este în centrul numeroaselor studii interdisciplinare ce permit scoaterea în relief a contextului de (re)creație și (re)scriere a unui text într-o altă limbă și locul pe care i-l rezervă spațiul literar de adopție. Iar din perspectivă pur traductologică, analiza operelor autotraduse ne oferă posibilitatea de a desluși strategiile de traduceri adoptate de autorul-traducător, transformările pe care le-a suportat textul-sursă în „drumul” său spre limba-țintă și gradul de deviere de la original.

Definiția autotraducerii

Traducerea autoricească, definită de Ana Guțu „figură de înalt pilotaj de sorginte lingvistică-langajieră” [1, p. 258]), reprezintă produsul unei ecuații ce îmbină armonios traducerea, literatura și bilingvismul sinergetic pe care îl definim drept „o formă mixtă de stăpânire absolută a două limbi, un rezultat al coexistenței limbilor și culturilor atribuite unei singure persoane, adică autotraducătorului” [3, p. 76].

Autotraducerea este exploatarea bilingvismului în două direcții, cea a creației și cea a traducerilor proprii, un fel de activitate mentală dublă, experiența unei traduceri interlinguale auctoriale pentru a ilustra legătura dintre gândire și creație, reproducere și recreație [4, p. 234].

Pe lângă aspectul său profund literar, autotraducerea oferă potențialități multiple într-un cadru pedagogic și chiar poate deveni un instrument nou în predarea limbilor străine, în special la facultățile care formează traducători.

Rolul autotraducerii în predarea /învățarea limbilor străine

Fiind profesor de limbă franceză și limbă engleză, dar și titular al mai multor cursuri teoretice și practice de traducere, am descoperit aspectul pedagogic inovativ și motivant al exercițiului autotraductiv. În cadrul unor ateliere de creație, le-am propus cursanților să scrie eseuri, povestiri, articole pe varii tematici în funcție de interese și preferințe, lucrări pe care ulterior și le-au tradus în limbile străine studiate, iar la final am solicitat un feedback referitor la această activitate. Iată câteva dintre comentariile studenților:

Studentul 1: „Deoarece atât textul inițial, cât și cel tradus, sunt creații proprii, ne identificăm cu ambele, în timp ce în cazul unui text străin nu facem decât să transmitem mesajul autorului într-o limbă pe care o cunoaștem”.

Studentul 2: „Libertatea de a ne alege singuri textele, de a le crea în două limbi diferite, ne face mult mai responsabili, mai implicați și profunzi în propriile creații. Grație autotraducerii, înțelegem mult mai bine stilistica traducerii literare, dificultățile și provocările unei asemenea îndeletniciri”.

Studentul 3: „Din prisma limbilor străine studiate, a mă traduce pe mine însumi m-a încurajat și m-a ajutat să aleg cu multă grijă fiecare cuvânt în redarea sensului dintr-o limbă în alta și, în același timp, nu am avut frica de a devia pe alocuri, fiindcă ambele texte îmi aparțin și am dreptul de a interveni în ele ori de câte ori consider necesar”.

Studentul 4: „Datorită exercițiilor de autotraducere, mi-a fost mult mai ușor să înțeleg propriile greșeli și să văd lacunele în materie de cunoaștere a limbii. La cursurile de traducere alografă, deseori textele sunt selectate în funcție de dificultate și greșelile sunt analizate la nivel de grup. Traducerile proprii îmi aduc ceva neașteptat. Atunci când creezi un text nu te

axezi doar pe lucrurile învățate și ești oarecum în fața unei aventuri creative imprevizibile, pe care o trăiești doar tu”.

Studentul 5: „Consider că această activitate a fost mai mult centrată pe noi înșine, ceea ce ne-a oferit șansa de a progresa rapid, dar și de a ne privi cu alți ochi. Am fost autori de texte, am comis greșeli, le-am depistat și le-am corectat. Unii dintre noi și-au dat seama că au talent de a scrie și că în interiorul lor sunt poeți. A fost un exercițiu util și captivant în care ne-am plimbat frumos printre cuvinte și am fost prinși într-o călătorie a semnificațiilor”.

Studentul 6: „Scriind și traducând apoi textele noastre, am simțim frica de a nu trăda nicio slovă și am conștientizat importanța fiecărei conotații, a fiecărei structuri gramaticale”.

Ținând cont de aceste mărturisiri ale studenților mei, putem afirma cu certitudine că procesul de scriere creativă în două sau mai multe limbi studiate mobilizează la maximum competențele lingvistice, culturale, analitice și literare. Acest demers formativ individualizat schimbă statutul cadrului didactic, care devine un arhitect, un căutător de modele de creație eficiente și de tematici ce stimulează actul de creație al elevilor săi. Dascălul îi va învăța pe cursanți să mănuiască diverse tipuri de dicționare (explicative, bilingve, etimologice, de sinonime, antonime, neologisme, simboluri etc.) și să dezghioace sensuri, să înoade și să deznoade lanțuri frazeologice, să învingă zeci de obstacole prozodice etc. Acesta le va propune soluții precise de semantică și gramatică în funcție de dificultățile întâlnite. Un schimb autocorectiv personalizat între elev și profesor se va produce la fiecare text, iar scopul pedagogului nu va fi cel de a corecta în mod direct, ci de a incita la autoevaluare și autocorecție și de a dezvolta niște automatisme pe care viitorii specialiști le vor aplica în parcursul lor profesional.

Actul creației constituie chintesența autotraducerii, acest instrument valoros în didactica limbilor străine. Prin intermediul acestuia, autorul deține nu doar uneltele artistice ale operei sale, ci și bagheta magică a devenirii și strălucirii operei lui. Creația este, în dimensiunea ei cea mai profundă, un mister și menține studentul autotraducător într-o nesfârșită căutare a formelor și conținuturilor, într-un permanent „du-te vino” între două limbi-cultură diferite, căutare care, în cele din urmă, îl ajută să ofere o osmoză între *(re)creație*, *(re)scriere*, *traducere* și *adaptare*, reprezentată în figura de mai jos.

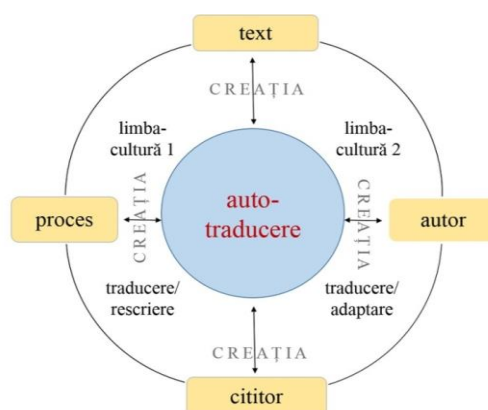

Figura nr. 2. Dimensiunea cvadridimensională a exercițiului autotraductiv

Importanța fenomenologiei autotraducerii în domeniul educației se explică și prin faptul că unele instituții de învățământ superior își diversifică deja cursurile specializate în planurile lor de învățământ. Bunăoară Facultatea de Litere și Arte din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România, a inclus, pentru anii 2020-2021, cursul opțional *Autotraducerea și retraducerea textului literar* în programul de masterat profesional cu specializarea „Teoria și practica traducerii și interpretării. Limba franceză” [5, online].

Predarea traducerii într-o manieră tradițională ne lasă semne de întrebare în ceea ce privește implicarea și luarea de atitudine a studenților în raport cu textele literare propuse. Uneori o privire pasivă față de textul primar pare a fi, în anume cazuri, un impediment pentru o reflecție, la fiecare clipă, asupra utilizării corecte a timpurilor și modurilor gramaticale, a structurilor sintactice, polisemiei, registrului limbii etc. Vom conchide prin a menționa că exercițiile de autotraducere nu inhibă elevii, iar ideea de a traduce în limba-țintă un enunț scris în limba-sursă înseamnă a învăța să gândești în altă limbă și nicidecum a cădea în prăpastia contemplării narcisiste a scrierilor proprii. Autotraducerea este o resursă de învățare inovativă, personalizată și colaborativă prin creație, o bogăție pedagogică în materie de instruire a „sinelui” în limba străină studiată și a deschiderii spre alteritate.

BIBLIOGRAFIE

1. GUȚU, A. L'autotraduction – acte créateur complexe : entre l'équivalence et la prolifération. In : *Translation Studies: Retrospective and Prospective Views* (coord. Fl. Popescu). Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2006, pp. 254-266.
2. NANNI, E. Quelques réflexions sur l'autotraduction poétique : entre poésie comme langue étrangère par excellence et autotraduction poétique interlinéaire. In : *Atelier de traduction*, Nr. 7. Suceava : Editura Univ. Suceava, 2007, pp. 67-78.
3. RÂBACOV, Gh. Autotraducerea: dileme conceptuale și criterii de clasificare. In: *Intertext*, nr. 1/2. Chișinău: ULIM, 2016, p. 74-80.
4. RÂBACOV, Gh. Caiete de traductologie /Cahiers de traductologie /Cahiers of Translation Studies. Chișinău: ULIM, 2016. 243 p.
5. Plan de învățământ 2020-2021, Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte. Domeniul de studii universitare de masterat: Filologie. Specializarea: Teoria și practica traducerii și interpretării. Limba franceză. https://litere.ulbsibiu.ro/documente/planuri/Plan_M_TPTF_2020-2022_FINAL.pdf (vizitat 02.05.2021).

Note

* Puccini, Paula. « Avant-propos. Pour une cartographie de l'autotraduction. » In : *Interfrancophonies* n° 6, « Regards croisés autour de l'autotraduction », 2015, p. I-XII. Paola Puccini (éd.), disponible aussi sur <http://interfrancophonies.org/>.